

Határozatok Tára

A BÍRÓSÁG ÍTÉLETE (nagytanács)

2013. október 22.*

„Előzetes döntéshozatalra utalás — A tőke szabad mozgása — EUMSZ 63. cikk — Tulajdoni rend — EUMSZ 345. cikk — Villamosenergia- vagy gázelosztórendszer-üzemeltetők — Privatizációs tilalom — A villamosenergia- vagy gáztermeléssel, -ellátással vagy -kereskedéssel foglalkozó vállalkozásokhoz kapcsolódás tilalma — A rendszer-üzemeltetéssel potenciálisan össze nem egyeztethető tevékenységek tilalma”

A C-105/12–C-107/12. sz. egyesített ügyekben,

az EUMSZ 267. cikk alapján benyújtott előzetes döntéshozatal iránti kérelem tárgyában, amelyet a Hoge Raad der Nederlanden (Hollandia) a Bírósághoz 2012. február 29-én érkezett, 2012. február 24-i határozatával terjesztett elő az előtte

a **Staat der Nederlanden**

és

az **Essent NV** (C-105/12),

az **Essent Nederland BV** (C-105/12),

az **Eneco Holding NV** (C-106/12),

a **Delta NV** (C-107/12)

között folyamatban lévő eljárásban,

A BÍRÓSÁG (nagytanács),

tagjai: V. Skouris elnök, K. Lenaerts elnökhelyettes, R. Silva de Lapuerta, M. Ilešič, L. Bay Larsen és M. Safjan tanácselnökök, A. Rosas, J. Malenovský, U. Lohmus, E. Levits, A. Ó Caoimh, A. Arabadjiev (előadó), D. Šváby, M. Berger és A. Prechal bírák,

főtanácsnok: N. Jääskinen,

hivatalvezető: M. Ferreira főtanácsos,

tekintettel az írásbeli szakaszra és a 2013. január 14-i tárgyalásra,

figyelembe véve a következők által előterjesztett észrevételeket:

– az Essent NV és az Essent Nederland BV képviselőiben W. Knibbeler és A. Pliego Selie advocaten,

* Az eljárás nyelve: holland.

- az Eneco Holding NV képviselőjében C. Kroes advocaat,
- a Delta NV képviselőjében T. Ottervanger és P. Glazener advocaten,
- a holland kormány képviselőjében C. Wissels és J. Langer, meghatalmazotti minőségben,
- a cseh kormány képviselőjében M. Smolek és T. Müller, meghatalmazotti minőségben,
- a lengyel kormány képviselőjében B. Majczyna és M. Szpunar, meghatalmazotti minőségben,
- az Európai Bizottság képviselőjében E. Montaguti, S. Noë és T. van Rijn, meghatalmazotti minőségben,

a főtanácsnok indítványának a 2013. április 16-i tárgyaláson történt meghallgatását követően,
meghozta a következő

Ítéletet

- 1 Az előzetes döntéshozatal iránti kérelem az EUMSZ 63. cikk és az EUMSZ 345. cikk értelmezésére irányul.
- 2 E kérelmet a Staat der Nederlanden és az Essent NV, az Essent Nederland BV, az Eneco Holding NV és a Delta NV, Hollandiában többek között villamosenergia- és gáztermeléssel, -ellátással, valamint -kereskedéssel foglalkozó vállalkozások (a továbbiakban együttesen: Essent és társai) között, azon nemzeti jogszabályok uniós joggal való összeegyeztethetősége tárgyában folyamatban lévő jogvita keretében terjesztették elő, amelyek tiltják először is a Hollandiában tevékenységet folytató villamosenergia- vagy gázelosztórendszer-üzemeltetőkben fennálló részesedések magánbefektetők számára történő értékesítését (a továbbiakban: privatizációs tilalom), másodszor tiltják az egyrészt olyan csoport tagjai közé tartozó társaságok, amelynek ilyen elosztórendszer-üzemeltető is tagja, másrészt pedig az olyan csoport tagjai közé tartozó társaságok közötti tulajdonosi vagy ellenőrzési viszonyokat, amelynek tagja Hollandiában villamosenergia- vagy gáztermeléssel, -ellátással vagy -kereskedéssel foglalkozó vállalkozás (a továbbiakban: csoporttilalom), harmadrészt pedig tiltják az érintett rendszer-üzemeltetés érdekében potenciálisan össze nem egyeztethető ügyletek teljesítését vagy tevékenységek folytatását az ilyen üzemeltető, és azon csoport által, amelynek az üzemeltető a tagjai közé tartozik (a továbbiakban: a rendszer-üzemeltetéssel potenciálisan össze nem egyeztethető tevékenységek tilalma).

Jogi háttér

Az uniós jog

A 2003/54/EK irányelv

- 3 A villamos energia belső piacára vonatkozó közös szabályokról és a 96/92/EK irányelv hatályon kívül helyezéséről szóló, 2003. június 26-i 2003/54/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv (HL L 176., 37. o.; magyar nyelvű különkiadás 12. fejezet, 2. kötet, 211. o.) (4)–(8), (10) és (23) preambulumbekkezdése szerint:

- „(4) Az európai polgárok számára a[z EK-]Szerződésben biztosított alapvető szabadságok – az áruk szabad mozgása, a szolgáltatások nyújtásának szabadsága és a letelepedés szabadsága – csak teljesen nyitott piacon valósulhatnak meg, amely minden fogyasztó számára lehetővé teszi a szolgáltatók szabad megválasztását, és a szolgáltatók számára is biztosítja fogyasztóik szabad ellátásának lehetőségét.
- (5) Egy tökéletesen működőképes és versenyen alapuló belső piac létrejöttének fő akadályai többek között a hálózati hozzáféréssel, a díjszabással és a tagállamok eltérő piacnyitási szintjével vannak összefüggésben.
- (6) A verseny működéséhez megkülönböztetéstől mentes, átlátható és méltányos díjazású hálózati hozzáférésre van szükség.
- (7) A villamos energia belső piacának megvalósítása érdekében elsődleges fontosságú az átviteli- vagy az elosztórendszer-üzemeltetők hálózatahoz való megkülönböztetéstől mentes hozzáférés. Az átviteli- vagy elosztórendszer-üzemeltető egy vagy több vállalkozásból állhat.
- (8) A hatékony és megkülönböztetéstől mentes hálózati hozzáférés biztosítása érdekében szükséges, hogy az elosztó- és az átviteli hálózatokat – vertikálisan integrált vállalkozások esetén – külön jogi személyek üzemeltessék. A[z Európai] Bizottság megvizsgálja a tagállamoknak az e követelmény teljesítésére hozott, azonos hatású intézkedéseit, és adott esetben javaslatokat nyújt be ennek az irányelvnek a módosítására. Szintén szükséges, hogy az átviteli- és az elosztórendszer-üzemeltetőknek tényleges döntéshozatali joga legyen azok fölött az eszközök fölött, amelyek a hálózatok fenntartásához, üzemeltetéséhez és fejlesztéséhez szükségesek, amennyiben a kérdéses eszközök a vertikálisan integrált vállalkozások tulajdonában és üzemeltetésében vannak.

Szükséges, hogy az átviteli- és az elosztórendszer-üzemeltetők függetlensége garantált legyen, különös tekintettel a villamosenergia-termelésben és -ellátásban meglévő érdekekre. Ennélfogva az átviteli- és az elosztórendszer-üzemeltetőknek, valamint a termelő/ellátó vállalkozásoknak egymástól független irányítási struktúrával kell rendelkezniük.

Fontos azonban megkülönböztetni az említett jogi és a tulajdonosi szétválasztást. A jogi szétválasztás nem feltétlenül von maga után változást az eszközök tulajdonlásában, és nincs akadálya annak sem, hogy hasonló vagy azonos foglalkoztatási feltételeket alkalmazzanak a vertikálisan integrált vállalkozás egészében. Mindemellett azonban szervezeti intézkedéseken keresztül a felelős döntéshozók függetlenségét biztosító, megkülönböztetéstől mentes döntéshozatali eljárást kell kialakítani.

[...]

- (10) Mivel ez az irányelv nem rendelkezik tulajdonjogi kérdésekről, azonban emlékeztetni kíván arra, hogy amennyiben egy vállalkozás villamosenergia-átvitellel vagy -elosztással foglalkozik, és jogi formáját tekintve elkülönül azoktól a vállalkozásoktól, amelyek energiatermeléssel és -ellátással foglalkoznak, a kijelölt rendszerüzemeltetők lehetnek ugyanazok a vállalkozások, amelyek egyben az infrastruktúra tulajdonosai.

[...]

- (23) Az ellátás biztonsága érdekében a kínálat/kereslet egyensúlyát az egyes tagállamokban folyamatosan ellenőrizni kell, és ennek eredményeként közösségi szintű, az ellátás biztonságára vonatkozó helyzetjelentést kell készíteni, amelyben figyelembe kell venni a területek közötti rendszerösszekötő kapacitásokat is. [...] A rendszerösszekötő kapacitásokat és az elosztott villamosenergia-termelést is magában foglaló, szükséges hálózati infrastruktúra kiépítése és karbantartása a stabil villamosenergia-ellátás biztosításának fontos eleme.”

- 4 Ezen irányelvnek „Az elosztórendszer-üzemeltetők szétválasztása” című 15. cikke többek között előírta:

„(1) Ha az elosztórendszer-üzemeltető egy vertikálisan integrált vállalkozás része, legalább jogi formájában, szervezeti, valamint döntéshozatali szempontból függetlennek kell lennie a nem az elosztással kapcsolatos, további tevékenységektől. Ezek a szabályok nem keletkeztetnek kötelezettséget arra, hogy az elosztórendszer eszközeit tulajdonjogi szempontból elválasszák a vertikálisan integrált vállalkozástól.

(2) Az (1) bekezdés követelményein túlmenően, ha az elosztórendszer-üzemeltető egy vertikálisan integrált vállalkozás része, szervezeti és döntéshozatali szempontból függetlennek kell lennie a nem az elosztással kapcsolatos, további tevékenységektől. Ennek elérése érdekében a következő minimumkövetelményeknek kell eleget tenni:

- a) az elosztórendszer-üzemeltető irányításában részt vevő személyek nem vehetnek részt az integrált villamosenergia-ipari vállalkozás olyan szervezetében, amely a villamosenergia-termelés, -elosztás vagy -ellátás napi üzemviteléért közvetve vagy közvetlenül felelős;
- b) megfelelő intézkedéseket kell hozni annak érdekében, hogy az elosztórendszer-üzemeltető irányításáért felelős személyek szakmai érdekeit olyan módon vegyék figyelembe, amely biztosítja számukra a független cselekvés lehetőségét;
- c) az elosztórendszer-üzemeltető tényleges, a vertikálisan integrált villamosenergia-ipari vállalkozástól független döntéshozatali jogkörrel rendelkezik a hálózat üzemeltetéséhez, karbantartásához és fejlesztéséhez szükséges eszközöket illetően. Ez nem akadályozhatja a megfelelő koordinációs mechanizmusokat, amelyek az anyavállalat gazdasági és irányítása feletti felügyeleti jogait biztosítják a leányvállalatba befektetett eszközei – a 23. cikk (2) bekezdésének megfelelően közvetve szabályozott – megtérülésének védelme érdekében. Ez különösen az anyavállalat számára lehetővé teszi, hogy jóváhagyja az elosztórendszer-üzemeltető éves pénzügyi tervét, vagy bármely, ezzel egyenértékű eszközt, és hogy általános korlátokat szabjon a leányvállalat eladósodásának mértékére vonatkozóan. Ugyanakkor nem jogosítja fel az anyavállalatot, hogy a napi üzemvitellel kapcsolatos utasításokat adjon, vagy az elosztóvezetékek építésével, illetve felújításával kapcsolatos egyedi döntésekkel kapcsolatosan utasításokat adjon, ha azok nem haladják meg az engedélyezett pénzügyi tervben vagy bármely, azzal egyenértékű eszközben megszabott kereteket;
- d) az elosztórendszer-üzemeltető megfelelőségi programot állít össze, amely intézkedéseket határoz meg a megkülönböztető magatartás kizárása érdekében és biztosítja, hogy a program végrehajtását megfelelő módon ellenőrizték. [...]

[...]

A 2003/55/EK irányelv

- 5 A földgáz belső piacára vonatkozó közös szabályokról és a 98/30/EK irányelv hatályon kívül helyezéséről szóló, 2003. június 26-i 2003/55/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv (HL L 176., 57. o.; magyar nyelvű különkiadás 12. fejezet, 2. kötet, 230. o.) (4), (6) és (7) preambulumbekkezdésének megfogalmazása megfelelt a 2003/54 irányelv (4), (5) és (6) preambulumbekkezdése szövegének. A 2003/55 irányelv (8) és (23) preambulumbekkezdésének megfogalmazása értelemszerűen megfelelt a 2003/54 irányelv (7) és (23) preambulumbekkezdése megfogalmazásának.
- 6 A 2003/55 irányelv (9) és (10) preambulumbekkezdése kimondta:
- „(9) Az olyan földgázipari vállalkozások esetében, amelyek szállítási, elosztási, tárolási vagy cseppfolyósított földgázzal (LNG) kapcsolatos tevékenységet folytatnak, és amelyek jogilag elkülönülnek a termelői és ellátási tevékenységet végző vállalkozásoktól, a kijelölt rendszerüzemeltető azonos lehet az infrastruktúrát birtokló vállalkozással.
- (10) A hatékony és megkülönböztetéstől mentes hálózati hozzáférés biztosítása érdekében szükséges, hogy az elosztó- és az átviteli hálózatokat – vertikálisan integrált vállalkozások esetén – külön jogi személyek üzemeltessék. A Bizottság megvizsgálja a tagállamoknak az e követelmény teljesítésére hozott, azonos hatású intézkedéseit, és adott esetben javaslatokat nyújt be ennek az irányelvnek a módosítására.

Szintén szükséges, hogy az átviteli- és az elosztórendszer-üzemeltetőknek tényleges döntéshozatali joga legyen azok fölött az eszközök fölött, amelyek a hálózatok fenntartásához, üzemeltetéséhez és fejlesztéséhez szükségesek, amennyiben a kérdéses eszközök a vertikálisan integrált vállalkozások tulajdonában és üzemeltetésében vannak.

Fontos azonban megkülönböztetni az említett jogi és a tulajdonosi szétválasztást. A jogi szétválasztás nem feltétlenül von maga után változást az eszközök tulajdonlásában, és nincs akadálya annak sem, hogy hasonló vagy azonos foglalkoztatási feltételeket alkalmazzanak a vertikálisan integrált vállalkozás egészében. Mindemellett azonban szervezeti intézkedéseken keresztül a felelős döntéshozók függetlenségét biztosító, megkülönböztetéstől mentes döntéshozatali eljárást kell kialakítani.”

- 7 Ezen irányelvnek „Az elosztórendszer-üzemeltetők szétválasztása” című 13. cikke értelemszerűen megegyezett a 2003/54 irányelv 15. cikkével.

A 2009/72/EK irányelv

- 8 A villamos energia belső piacára vonatkozó közös szabályokról és a 2003/54/EK irányelv hatályon kívül helyezéséről szóló, 2009. július 13-i 2009/72/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv (HL L 211., 55. o.) (3), (4), (7), (9)–(12), (15), (16), (21), (25), (26) és (44) preambulumbekkezdése az alábbi pontosításokat tartalmazta:
- „(3) Az uniós polgárok számára a Szerződésben biztosított alapvető szabadságok – többek között az áruk szabad mozgása, a letelepedés szabadsága és a szolgáltatások nyújtásának szabadsága – csak teljesen nyitott piacon valósulhatnak meg, amely minden fogyasztó számára lehetővé teszi a kereskedők szabad megválasztását, és a kereskedők számára is biztosítja fogyasztóik szabad ellátásának lehetőségét.

- (4) Jelenleg azonban a[z Unióban] a villamos energia egyenlő feltételekkel és megkülönböztetés vagy hátrányok nélkül történő értékesítése akadályokba ütközik. Különösen a hálózathoz való megkülönböztetésmentes hozzáférés és az egységesen hatékony szabályozói felügyelet hiánya az, amely nem létezik minden tagállamban.

[...]

- (7) A Bizottság 2007. január 10-i »Európai energiapolitika« című közleménye kiemelte annak fontosságát, hogy megvalósuljon a földgáz belső piaca, és hogy a[z Unióban] letelepedett valamennyi gázipari vállalkozás számára egyenlő feltételeket teremtsenek. A Bizottság 2007. január 10-i »A földgáz és a villamos energia belső piacának jövőbeni lehetőségeiről« című és a »Vizsgálat az 1/2003/EK rendelet 17. cikke értelmében az európai gáz- és villamosenergia-ágazatról (zárójelentés)« című közleményei kimutatták, hogy a jelenlegi szabályok és intézkedések nem biztosítják a szükséges keretet a jól működő belső piac megvalósításának.

[...]

- (9) Ha a hálózatok nem különülnek el ténylegesen a kitermelési és ellátási tevékenységektől (a tényleges szétválasztás), ez nemcsak a hálózat üzemeltetésében jár a hátrányos megkülönböztetés kockázatával, hanem a vertikálisan integrált vállalkozásoknak saját hálózataikba történő megfelelő szintű beruházásra való ösztönzésében is.
- (10) A 2003/54/EK rendeletben előírt, jelenleg hatályos jogi és funkcionális szétválasztási szabályok azonban nem vezettek az átvitelirendszer-üzemeltetők tényleges szétválasztásához. Az Európai Tanács 2007. március 8-án és 9-én tartott brüsszeli ülésén ezért felkérte a Bizottságot, hogy dolgozzon ki jogalkotási javaslatokat »az ellátási és termelési tevékenységeknek a hálózatüzemeltetéstől való tényleges elkülönítéséről«.
- (11) Tényleges szétválasztás csak úgy érhető el, ha megszűnik a vertikálisan integrált vállalkozások törekvése a versenytársak hálózati hozzáféréssel és beruházásokkal kapcsolatos megkülönböztetésére. A belső érdekellentét feloldására és az ellátás biztonságának megvalósítására egyértelműen eredményes és biztos módszer a tulajdonjog szétválasztása, amelynek során a hálózat tulajdonosát jelölik ki rendszerüzemeltetőnek és függetlenné teszik az ellátási és termelési érdekektől. Ezért az Európai Parlament a földgáz és a villamos energia belső piacának jövőbeli lehetőségeiről szóló, 2007. július 10-i állásfoglalásában [HL 2008. C 175. E, 206. o.], az átviteli szinten megvalósított tulajdonjogi szétválasztást nevezte az arra legalkalmasabb eszköznek, hogy az infrastrukturális beruházásokat megkülönböztetéstől mentesen ösztönözzék, az új belépőknek tisztességes hálózati hozzáférést biztosítsanak és a piacot átláthatóvá tegyék. A tulajdonjogi szétválasztás értelmében tehát a tagállamoktól meg kell követelni, hogy biztosítsák, hogy ugyanazon személy vagy személyek ne legyenek jogosultak egy termelési vagy ellátási vállalkozás irányításában való részvételre, és ezzel egy időben átvitelirendszer-üzemeltető vagy átviteli rendszer irányítására vagy azokra vonatkozó bármely jog gyakorlására. Fordított viszonylatban is, az átviteli rendszer vagy az átvitelirendszer-üzemeltető irányításában való részvételnek eleve ki kell zárnia a termelési vagy ellátási vállalkozás irányításának vagy az azokra vonatkozó joggyakorlásnak a lehetőségét. Ezekben a korlátokon belül a termelési vagy ellátási vállalkozás részére lehetővé kell tenni, hogy kisebbségi részesedéssel rendelkezzen egy átvitelirendszer-üzemeltetőben vagy az átviteli rendszerben.
- (12) A szétválasztásra irányuló rendszereknek hatékonyan meg kell szüntetniük az érdekellentéteket a termelők, a kereskedők és az átvitelirendszer-üzemeltetők között annak érdekében, hogy ösztönzőket hozzanak létre a szükséges beruházásokhoz és biztosítsák a piacra lépő új szereplők hozzáférést egy átlátható és hatékony szabályozási rendszer keretében, valamint nem hozhatnak létre túlságosan nehézkes szabályozási rendszert a nemzeti szabályozó hatóságok számára.

[...]

- (15) A tulajdonjogi szétválasztás értelmében a hálózatüzemeltetés ellátási és termelési érdekektől való teljes függetlenségének biztosítása, valamint a bizalmas információk átadásának megakadályozása érdekében ugyanazon személy nem lehet tag átvitelrendszer-üzemeltető vagy átviteli rendszer és termelési vagy ellátási feladatot betöltő vállalkozás ügyvezető testületében is. Ugyanezen okból ugyanazon személy nem lehet egyszerre jogosult átvitelrendszer-üzemeltető vagy átviteli rendszer ügyvezető testülete tagjainak kinevezésére, és egyúttal termelési vagy ellátási vállalkozás irányításában való részvételre, vagy az azokra vonatkozó bármilyen jog gyakorlására.
- (16) Az ellátási és termelési érdekektől független rendszer- vagy átvitelrendszer-üzemeltetők létrehozásának lehetővé kell tennie, hogy a vertikálisan integrált vállalkozások az érdekek tényleges elkülönítése mellett megtarthassák a hálózati vagynon fennálló tulajdonjogukat, miközben biztosítja azt, hogy az ilyen független rendszer-üzemeltető vagy az ilyen független átvitelrendszer-üzemeltető ellát minden rendszerüzemeltetői feladatot és működése részletes szabályoknak, valamint széles körű szabályozói ellenőrzési mechanizmusoknak van alávetve, kitermelési érdekektől független rendszerüzemeltetők létrehozása révén a vertikálisan integrált vállalkozások az érdekek tényleges elkülönítése mellett fenntarthatják a hálózati vagyonban meglévő tulajdonukat, feltéve hogy a független rendszer-üzemeltető minden hálózatüzemeltetői feladatot ellát, és működése részletes szabályoknak, valamint széles körű szabályozói ellenőrzési mechanizmusoknak van alávetve.

[...]

- (21) A tagállamoknak jogukban áll területükön a teljes tulajdonjogi szétválasztás mellett dönteni. Amennyiben a tagállam élt ezzel a joggal, a vállalkozásoknak nem áll jogában független rendszer-üzemeltetőt vagy független átvitelrendszer-üzemeltetőt létrehozni. Ezenkívül a termelési vagy ellátási tevékenységet folytató vállalkozások nem gyakorolhatnak sem közvetve, sem közvetlenül irányítást vagy bármilyen jogot azon tagállamok átvitelrendszer-üzemeltetői fölött, amelyek a teljes tulajdonjogi szétválasztás mellett döntöttek.

[...]

- (25) Az energiaellátás biztonsága a közbiztonság alapvető eleme, ezért elválaszthatatlanul kötődik a belső villamosenergia-piac hatékony működéséhez és a tagállamok elszigetelt piacainak integrációjához. [...]
- (26) Az elosztóhálózathoz való megkülönböztetésmentes hozzáférés meghatározza a fogyasztók kiskereskedelmi szintű hozzáférését. A harmadik felek hozzáférése és az azzal kapcsolatos beruházásaikra vonatkozó megkülönböztetés lehetősége az elosztói szinten azonban nem annyira jelentős, mint átviteli szinten, mivel a szűk keresztmetszetek és a termelési vagy ellátási érdekek általában kisebb hatásúak, mint elosztói szinten. Ezenkívül az elosztórendszer-üzemeltetők jogi és funkcionális szétválasztása az 2003/54/EK irányelvvel összhangban csak 2007. július 1-jétől vált kötelezővé, és annak a villamos energia belső piacára gyakorolt hatásait még értékelni kell. A hatályos jogi és funkcionális szétválasztási szabályok egyértelműbb megfogalmazás, helyes végrehajtás és szoros felügyelet mellett elvezethetnek a tényleges szétválasztás megvalósításához. A lakossági piaci egyenlő feltételek megteremtése érdekében az elosztórendszer-üzemeltetők tevékenységét úgy kell felügyelni, hogy azok vertikális integráció révén ne juthassanak piaci versenyelőnyhöz, különös tekintettel a háztartási fogyasztókra és a nem háztartási, kis fogyasztókra.

[...]

- (44) Az ellátás biztonsága érdekében a kínálat/kereslet egyensúlyát az egyes tagállamokban folyamatosan ellenőrizni kell, és ennek eredményeként közösségi szintű, az ellátás biztonságára vonatkozó helyzetjelentést kell készíteni, amelyben figyelembe kell venni a területek közötti rendszerösszekötő kapacitásokat is. [...] A rendszerösszekötő kapacitásokat és az elosztott villamosenergia-termelést is magában foglaló, szükséges hálózati infrastruktúra kiépítése és karbantartása a stabil villamosenergia-ellátás biztosításának fontos eleme.”
- 9 A 2009/72 irányelv 9. cikke „[a]z átviteli rendszerek és az átvitelrendszer-üzemeltetők szétválasztására” vonatkozik, 14. cikke pedig „[a]z átvitelrendszer-tulajdonosok szétválasztására”. Ezen irányelv 18. és 19. cikke, azok címe szerint „[a]z átvitelrendszer-üzemeltető függetlenségének” és „[a]z átvitelrendszer-üzemeltető személyzetének és ügyvezetésének függetlenségének” biztosítására irányul.
- 10 Az említett irányelv „Az elosztórendszer-üzemeltetők szétválasztása” című 26. cikkének (1)–(3) bekezdése szerint:
- „(1) Ha az elosztórendszer-üzemeltető egy vertikálisan integrált vállalkozás része, legalább társasági formájában, szervezete, valamint döntéshozatala szempontjából függetlennek kell lennie a nem az elosztással kapcsolatos, további tevékenységektől. Ezek a szabályok nem keletkeztetnek kötelezettséget arra, hogy az elosztórendszer-üzemeltető eszközeit tulajdonjogi szempontból elválasszák a vertikálisan integrált vállalkozástól.
- (2) Az (1) bekezdés szerinti követelményeken túlmenően, ha az elosztórendszer-üzemeltető egy vertikálisan integrált vállalkozás része, szervezeti és döntéshozatali szempontból függetlennek kell lennie a nem az elosztással kapcsolatos további tevékenységektől. Ennek elérése érdekében a következő minimumkövetelményeket kell alkalmazni:
- a) az elosztórendszer-üzemeltető ügyvezetéséért felelős személyek nem vehetnek részt az integrált villamosenergia-ipari vállalkozás olyan szervezetében, amely a villamosenergia-termelés, -elosztás vagy -ellátás napi üzemviteléért közvetve vagy közvetlenül felelős;
- b) megfelelő intézkedéseket kell hozni annak érdekében, hogy az elosztórendszer-üzemeltető ügyvezetéséért felelős személyek szakmai érdekeit olyan módon vegyék figyelembe, amely biztosítja számukra a független cselekvés lehetőségét;
- c) az az elosztórendszer-üzemeltető tényleges, a vertikálisan integrált villamosenergia-ipari vállalkozástól független döntéshozatali jogkörrel rendelkezik a hálózat üzemeltetéséhez, karbantartásához és fejlesztéséhez szükséges vagyont illetően. E feladatok teljesítése érdekében az elosztórendszer-üzemeltetőnek rendelkeznie kell az ehhez szükséges humán, műszaki, tárgyi és pénzügyi erőforrásokkal. Ez nem akadályozhatja azon megfelelő koordinációs mechanizmusokat, amelyek az anyavállalat gazdasági és ügyvezetési felügyeleti jogait biztosítják a leányvállalat befektetett eszközei – a 37. cikk (6) bekezdésének megfelelően közvetve szabályozott – megtérülésének védelme érdekében. Az anyavállalat számára lehetővé kell tenni különösen azt, hogy jóváhagyja az elosztórendszer-üzemeltető éves pénzügyi tervét, vagy bármely, ezzel egyenértékű dokumentumot, és hogy általános korlátokat szabjon a leányvállalat eladósodásának mértékére vonatkozóan. Ugyanakkor nem jogosítja fel az anyavállalatot, hogy a napi üzemvitellel kapcsolatban, vagy az elosztóvezetékek építésével, illetve felújításával kapcsolatos egyedi döntésekkel kapcsolatban utasításokat adjon, ha azok nem haladják meg az engedélyezett pénzügyi tervben vagy bármely, azzal egyenértékű dokumentumban megszabott kereteket; valamint
- d) az elosztórendszer-üzemeltető megfelelőségi programot állít össze, amely meghatározza az intézkedéseket a megkülönböztető magatartás kizárása érdekében, és biztosítja, hogy a program végrehajtását megfelelő módon figyelemmel kísérik. [...]

(3) Ha az elosztórendszer-üzemeltető egy vertikálisan integrált vállalkozás részét alkotja, a tagállamoknak gondoskodniuk kell arról, hogy tevékenységeit a szabályozó hatóságok vagy más hatáskörrel rendelkező testületek figyelemmel kísérik annak érdekében, hogy az elosztórendszer-üzemeltető a vertikális integrációt ne használhassa a verseny torzítására. A vertikálisan integrált elosztórendszer-üzemeltetők kommunikációjukban és a márkaépítés során nem lehetnek összetéveszthetők a vertikálisan integrált vállalkozás ellátási ágának elkülönült személye tekintetében.”

- 11 Ugyanezen irányelv 49. cikke (1) bekezdésének első albekezdése szerint az irányelv átültetésére előírt határidő 2011. március 3-án lejárt.

A 2009/73/EK irányelv

- 12 A földgáz belső piacára vonatkozó közös szabályokról és a 2003/55/EK irányelv hatályon kívül helyezéséről szóló, 2009. július 13-i 2009/73/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv (HL L 211., 94. o.) (3), (5), (6), (8), (9), (12), (13) és (18) preambulumbekkezdésének megfogalmazása megfelel a 2009/72 irányelv (3), (7), (9), (11), (12), (15), (16) és (21) preambulumbekkezdése megfogalmazásának. A 2009/73 irányelv (4), (7), (22), (25) és 40) preambulumbekkezdése értelemszerűen megfelel a 2003/72 irányelv (4), (10), (25), (26) és (44) preambulumbekkezdésének.
- 13 A 2009/73 irányelv 9. cikke „[a] szállítási rendszerek és a szállításirendszer-üzemeltetők szétválasztását” szabályozza, annak 15. cikke pedig „[a] szállításirendszer-tulajdonos és a tárolásirendszer-üzemeltető szétválasztását”. Ezen irányelv 18. és 19. cikke, azok címe szerint „[a] szállításirendszer-üzemeltető függetlenségének” és „[a] szállításirendszer-üzemeltető személyzetének és ügyvezetésének függetlenségének” biztosítására irányul.
- 14 Az említett irányelvnek „Az elosztórendszer-üzemeltetők szétválasztása” című 26. cikkének (1)–(3) bekezdése értelemszerűen megegyezik a 2009/72 irányelv 26. cikkének (1)–(3) bekezdésével.
- 15 A 2009/73 irányelv 54. cikke (1) bekezdésének első albekezdése szerint az irányelv átültetésére előírt határidő 2011. március 3-án lejárt.

A holland jog

A privatizációs tilalom

- 16 Az előzetes döntéshozatal iránti kérelmekből kitűnik, hogy az alapügyek tényállásainak megvalósulása idején a privatizációs tilalom a villamosenergia-termelésre, -ellátásra és -továbbításra vonatkozó szabályozásról szóló, 1998. július 2-i törvény (a villamos energiáról szóló 1998. évi törvény) (Wet van 1998. juli 2, houdende regels met betrekking tot de productie, het transport en de levering van elektriciteit [Elektriciteitswet 1998]) (*Staatsblad* 1998., 427. sz., a továbbiakban: villamos energiáról szóló törvény) 93. cikkével és/vagy a gáztovábbításra és a -ellátásra vonatkozó szabályozásról szóló, 2000. június 22-i törvény (a gázzal szóló törvény) (Wet van 2000. juni 22, houdende regels omtrent het transport en de levering van gas [Gaswet]) (*Staatsblad* 2000., 305. sz.; a továbbiakban: gázzal szóló törvény) 85. cikkével összefüggésben értelmezett, a villamos energiáról szóló törvény 93. cikkének (4) bekezdése és a gázzal szóló törvény 85. cikk (4) bekezdése szerint elfogadott, a villamos energiáról szóló 1998. évi törvény és a gázzal szóló törvény szerinti rendszer-üzemeltetői részesedésekhez kapcsolódó jogok módosításának engedélyezésére vonatkozó szabályok megállapításáról szóló, 2008. február 9-i rendeletről (a rendszer-üzemeltetői részesedésekről szóló rendelet) (Besluit van 2008. februari 9, houdende regels omtrent het verlenen van instemming met wijzigingen ten aanzien van rechten op aandelen in een netbeheerder als bedoeld in de Elektriciteitswet 1998 en in de Gaswet [Besluit aandelen netbeheerders]) (*Staatsblad* 2008., 62. sz. a továbbiakban: 2008. évi rendelet) következett.

- 17 A villamos energiáról szóló törvény 93. cikkének (2) bekezdése és a gázzal szóló törvény 85. cikkének (2) bekezdése szerint a rendszer-üzemeltetőben fennálló részesedések átruházásához szükséges volt a gazdasági miniszter hozzájárulása. A 2008. évi rendelet 1. és 3. cikke szerint e hozzájárulást el kellett utasítani, ha az ilyen átruházás azzal a következménnyel járt, hogy a részesedések a holland államtól, a tartományaitól vagy a helyi önkormányzataitól (a továbbiakban együttesen: hatóságok), vagy éppen olyan jogi személyektől, amelyek közé sorolható az Essent és társai, amelyek részesedéseinek összességével közvetlenül vagy közvetve az említett hatóságok rendelkeztek, eltérő személy tulajdonába kerültek.

A csoporttilalom

- 18 A privatizációs tilalomhoz hasonlóan a csoporttilalmat a holland jogszabályokba a villamos energiáról szóló törvénynek és a gáztörvénynek a független hálózatfelügyeletre vonatkozó részletes szabályok megállapításával kapcsolatban történő módosításáról szóló, 2006. november 23-i törvény (a független hálózatfelügyeletről szóló törvény) (Wet van 2006. november 23 tot wijziging van de Elektriciteitswet 1998 en van de Gaswet in verband met nadere regels omtrent een onafhankelijk netbeheer [Wet onafhankelijk netbeheer]), (*Staatsblad* 2006., 614. sz., a továbbiakban: a független hálózatfelügyeletről szóló törvény), vezette be a villamos energiáról szóló törvény 10b. cikkének (1) bekezdésében és a gázzal szóló törvény 2c. cikkének (1) bekezdésében. A független hálózatfelügyeletről szóló törvény többek között módosította a 2003/54 és a 2003/55 irányelv (a továbbiakban együttesen: 2003. évi irányelvek) végrehajtása érdekében elfogadott nemzeti rendelkezéseket.

- 19 A villamos energiáról szóló törvény 10b. cikkének (1)–(3) bekezdése szerint:

„(1) A rendszer-üzemeltető nem lehet olyan, a polgári törvénykönyv 2:24b. cikke szerinti csoport tagja, amelynek Hollandiában villamos energiát termelő, továbbító vagy azzal kereskedő jogi személy vagy társaság is a tagjai közé tartozik.

(2) Azon jogi személyek és társaságok, amelyek a polgári törvénykönyv 2:24b. cikke szerinti csoport tagjai, amelynek Hollandiában villamos energiát termelő, továbbító vagy azzal kereskedő jogi személy vagy társaság is a tagjai közé tartozik, nem rendelkezhet részesedéssel olyan rendszer-üzemeltetőben vagy olyan jogi személyben, amely valamely rendszer-üzemeltetővel azonos csoportba tartozik, és nem rendelkezhet részesedéssel olyan társaságban, amely szintén valamely rendszer-üzemeltetővel azonos csoportba tartozik.

(3) A rendszer-üzemeltető és polgári törvénykönyv 2:24b. cikke szerinti csoport tagjai közé tartozó, rendszer-üzemeltetőhöz kapcsolódó társaságok:

- a) nem rendelkezhetnek részesedéssel Hollandiában villamos energiát termelő, továbbító vagy azzal kereskedő jogi személyben, vagy olyan jogi személyben, amely olyan csoportba tartozik, amelynek Hollandiában villamos energiát termelő, továbbító vagy azzal kereskedő jogi személy is a tagjai közé tartozik;
- b) nem rendelkezhetnek részesedéssel Hollandiában villamos energiát termelő, továbbító vagy azzal kereskedő társaságban, vagy olyan társaságban, amely olyan csoportba tartozik, amelynek Hollandiában villamos energiát termelő, továbbító vagy azzal kereskedő jogi személy vagy társaság is a tagjai közé tartozik.”

A rendszer-üzemeltetéssel potenciálisan össze nem egyeztethető tevékenységek tilalma

- 20 A független hálózatfelügyeletről szóló törvény által is a holland jogrendbe bevezetett rendszer-üzemeltetéssel potenciálisan össze nem egyeztethető tevékenységek tilalmát a villamos energiáról szóló törvény 17. cikkének (2) és (3) bekezdése és a gázzal szóló törvény 10b. cikkének (2) és (3) bekezdése írta elő. E jogszabályok szerint:

„(2) Ha valamely rendszer-üzemeltető, amely nem az országos nagyfeszültségű rendszer üzemeltetője, a polgári törvénykönyv 2:24b. cikke szerinti csoport tagja, e csoport nem teljesíthet olyan ügyleteket vagy folytathat olyan tevékenységeket, amelyek adott esetben nem a kérdéses rendszer-üzemeltetés érdekét szolgálják.

(3) A (2) bekezdés szerinti ügylet vagy tevékenység mindenesetre:

- a) az infrastruktúrával vagy a kapcsolódó tevékenységekkel nem összefüggő ügyletek vagy tevékenységek,
- b) kezességvállalás a rendszer-üzemeltető által a jogi személyek vagy a csoport tagjai közé tartozó személyek tevékenységének finanszírozása vonatkozásában, és
- c) az a tény, hogy a rendszer-üzemeltető kezességet vállal a jogi személyek vagy a csoport tagjai közé tartozó személyek tartozásaiért,

feltéve hogy a rendszer-üzemeltető nem ismeri el a kezességét vagy nem vállal kezességet az alábbi tartozásokért:

- 1°. maga a rendszer-üzemeltető által is teljesíthető ügyletek vagy folytatható tevékenységek szükségletei,
- 2°. a rendszer-üzemeltetéshez kapcsolódó más indokból, vagy
- 3°. a jogszabályok alkalmazási feltételeinek tiszteletben tartása érdekében.”

Az alapeljárás és az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdések

- 21 A csoporttilalmat és a rendszer-üzemeltetéssel potenciálisan össze nem egyeztethető tevékenységek tilalmát a villamosenergiáról szóló törvénybe és a gázzal szóló törvénybe bevezető független hálózatfelügyeletről szóló törvény elfogadásakor az Essent és társai vertikálisan integrált, Hollandiában mind a villamosenergia- és/vagy a gáztermelésben, -ellátásban és/vagy -kereskedésben, mind pedig a villamosenergia- és/vagy a gázelosztórendszer-üzemeltetésben tevékenységet folytató társaságok voltak.
- 22 A többek között a csoporttilalommal foglalkozó független hálózatfelügyeletről szóló törvény elfogadása következtében az Essent NV 2009. július 1-jén szétvált két külön társasággá, egyrészt a Hollandiában villamosenergia- és a gázelosztórendszer-üzemeltetést folytató Enexis Holding NV-vé, amely részesedéseinek összességével a hatóságok rendelkeztek, másrészt pedig a villamosenergia-, gáztermeléssel, -ellátással és -kereskedéssel foglalkozó Essent NV-vé. Az utóbbi társaságot megvásárolta a villamosenergia-ágazatban szakosodott német RWE AG csoport leányvállalata. Az Eneco Holding NV és a Delta NV nem váltak szét, de a leányvállalataikat, a Stedin Netbeheer BV-t és a Delta Netwerkbefrijf BV-t jelölték ki ugyanezen a területen az elosztórendszereik üzemeltetőjének.

- 23 Az Essent és társai három külön keresetben kérték a Rechtbank Den Haagtól annak megállapítását, hogy a csoporttilalmat és a rendszer-üzemeltetéssel potenciálisan össze nem egyeztethető tevékenységek tilalmát tartalmazó nemzeti rendelkezések összeegyeztethetetlenek többek között az EUMSZ 63. cikkel, és ennél fogva nem alkalmazhatók.
- 24 Az ezen ügyek mindegyikében alperesként eljáró Staat der Nederlanden e kereseteket a nemzeti jogszabályokban foglalt privatizációs tilalomra hivatkozva vitatta, amely ezen állam szerint az EUMSZ 345. cikk szerinti tulajdoni rendnek minősül. E tilalom azzal jár, hogy egyrészt a Hollandiában tevékenységet folytató rendszer-üzemeltetőkben fennálló részesedések nem képezhetik magánbefektetés tárgyát, másrészt pedig, hogy az EUM-Szerződésnek a tőke szabad mozgására és a letelepedés szabadságára vonatkozó rendelkezései nem alkalmazhatók. E tagállam másodlagosan előadta, hogy a csoporttilalom és rendszer-üzemeltetéssel potenciálisan össze nem egyeztethető tevékenységek tilalma nem korlátozza ugyan a tőke szabad mozgását és a letelepedés szabadságát, de legalábbis e szabadságok korlátozása nyomós közérdekkel igazolható.
- 25 2009. március 11-i ítéletével a Rechtbank Den Haag elutasította az Essent és társai kérelmeit. Fellebbezés keretében a Gerechtshof Den Haag 2010. június 22-én hozott ítéletével hatályon kívül helyezte ezen ítéletet, és úgy határozott, hogy az említett nemzeti rendelkezések összeegyeztethetetlenek az EUMSZ 63. cikkel, ennél fogva pedig nem alkalmazhatók. A Staat der Nederlanden felülvizsgálati kérelmet nyújtott be a kérdést előterjesztő bírósághoz.
- 26 Ebben az összefüggésben a Hoge Raad der Nederlanden az eljárást felfüggesztette, és az alábbi, minden egyesített ügyben azonos megfogalmazású kérdéseket terjesztette előzetes döntéshozatalra a Bíróság elé:
- „1) Úgy kell-e értelmezni az EUMSZ 345. cikket, hogy »a tagállamokban fennálló tulajdoni rend[...]« fogalma a[z alap]ügyben szóban forgó – a [villamosenergiáról szóló törvény] 93. cikkével és a [gázzal szóló törvény] 85. cikkével összefüggésben értelmezett, a [2008. évi rendelet] értelmében vett – abszolút jellegű privatizációs tilalom olyan szabályozását is magában foglalja, amely szerint a rendszer-üzemeltetőkben fennálló részesedések kizárólag az állami szférán belül ruházhatók át?
- 2) Az [első] kérdésre adandó igenlő válasz esetén azt eredményezi-e ez, hogy a tőke szabad mozgására vonatkozó rendelkezések nem alkalmazhatók a csoport- és melléktevékenység-tilalomra, vagy legalábbis hogy a csoport- és melléktevékenység-tilalom nem vizsgálható a tőke szabad mozgására vonatkozó rendelkezések alapján?
- 3) Tisztán gazdasági érdekeknek minősül-e az energiapiac átláthatósága megteremtésének és a verseny torzulása elkerülésének a tag értelemben vett keresztfinanszírozások (többek között a stratégiai információcseré) megakadályozása útján történő megvalósításának a [független hálózatfelügyeletről szóló törvény] által is kitűzött célja, vagy e cél nem gazdasági jellegű érdekek is tekinthető abban az értelemben, hogy bizonyos körülmények között nyomós közérdekként igazolhatja a tőke szabad mozgásának korlátozását?”

A Bíróság előtti eljárás

- 27 A Bíróság elnöke 2012. március 26-i végzésével a C-105/12–C-107/12. sz. ügyeket a szóbeli szakasz lefolytatása és ítélethozatal céljából egyesítette.

Az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdésekről

Az első és a második kérdésről

- 28 Az együttesen vizsgálandó első és második kérdésével a kérdést előterjesztő bíróság lényegében arra vár választ, hogy az EUMSZ 345. cikket úgy kell-e értelmezni, hogy a hatálya alá tartozik a privatizációs tilalomra vonatkozó olyan szabályozás, mint amilyen az alapügyben szerepel, amely azzal jár, hogy a Hollandiában tevékenységet folytató villamosenergia- vagy gázelosztórendszer-üzemeltetőben fennálló részesedésekkel közvetlenül vagy közvetve, a nemzeti jogszabályokban meghatározott hatóságoknak kell rendelkezniük. Ha ez az eset áll fenn, a kérdést előterjesztő bíróság arra vár választ, hogy ezen értelmezésnek az-e a következménye, hogy kivonja az EUMSZ 63. cikk hatálya alól az olyan nemzeti rendelkezéseket, mint amelyek az alapügyben szerepelnek, amelyek egyrészt tiltják a tulajdonosi vagy ellenőrzési viszonyokat az olyan csoport tagjai közé tartozó társaságok, amelynek az említett területen tevékenységet folytató villamosenergia- vagy gázelosztórendszer-üzemeltető is tagja, illetve az olyan csoport tagjai közé tartozó társaságok között, amelynek tagja az ugyanezen a területen villamosenergia- vagy gáztermeléssel, -ellátással vagy -kereskedéssel foglalkozó vállalkozás, másrészt pedig tiltják, hogy az ilyen üzemeltető, vagy azon csoport, amelynek a tagjai közé tartozik, olyan ügyleteket teljesítsen vagy olyan tevékenységeket folytasson, amelyek az érintett „rendszer-üzemeltetés érdekével potenciálisan össze nem egyeztethetők”.
- 29 Az EUMSZ 345. cikk kifejezi a szerződéseknek a tagállami tulajdoni rendekkel szembeni semlegességét.
- 30 E tekintetben kitűnik a Bíróság ítélkezési gyakorlatából, hogy főszabály szerint a szerződésekkel nem ellentétes sem a vállalkozások államosítása (lásd ebben az értelemben a 6/64. sz. Costa-ügyben 1964. július 15-én hozott ítélet [EBHT 1964, 1141., 1163. o.) sem pedig privatizálása (lásd ebben az értelemben a C-244/11. sz., Bizottság kontra Görögország ügyben 2012. november 8-án hozott ítélet 17. pontját).
- 31 Ebből következik, hogy a tagállamok jogszerűen követhetik a bizonyos vállalkozások vonatkozásában a köztulajdoni rend bevezetésére vagy fenntartására irányuló célt.
- 32 Az alapügyekben a villamos energiáról szóló törvény 93. cikkének (2) bekezdéséből, a gázzal szóló törvény 85. cikkének (2) bekezdéséből és a 2008. évi rendelet 1. cikkéből, amelynek hatálya a jelen ítélet 17. pontjában került összefoglalásra, az következik, hogy az alapeljárásban szereplő nemzeti jogszabályok szerinti privatizációs tilalom lényegében csak a hatóságok és a közvetlenül vagy közvetve azok tulajdonában álló jogi személyek javára engedélyezi az elosztórendszer-üzemeltetőben fennálló részesedések átruházását, és tilos minden olyan átruházás, amely azzal a következménnyel jár, hogy a részesedések ettől eltérő személyek tulajdonába kerülnek.
- 33 Ebből következik, hogy a privatizációs tilalommal ellentétes, hogy magánszemély rendelkezzen Hollandiában tevékenységet folytató villamosenergia- vagy gázelosztórendszer-üzemeltetőben fennálló részesedéssel. Az tehát az említett üzemeltetők vonatkozásában állami tulajdoni rendszer fenntartására irányul.
- 34 Az ilyen tilalom az EUMSZ 345. cikk hatálya alá tartozik.
- 35 A jelen esetben kitűnik egyébiránt, hogy az említett privatizációs tilalom magában foglalja a villamos energiáról szóló törvény 10b. cikkének (2) bekezdésében és a gázzal szóló törvény 2c. cikkének (2) bekezdésében foglalt tilalmat, amely szerint a Hollandiában villamosenergia- vagy gáztermeléssel, -ellátással vagy -kereskedéssel foglalkozó, más tagállamban letelepedett vállalkozások, valamint az olyan csoport tagjai közé tartozó társaságok, amelynek ilyen vállalkozás is a tagjai közé tartozik, nem szerezhetnek részesedést az említett területen tevékenységet folytató villamosenergia- vagy gázelosztórendszer-üzemeltetőben.

- 36 Mindazonáltal az EUMSZ 345. cikk nem vonja ki a tagállamok hatályos tulajdoni rendjét az EUM-Szerződés alapvető szabályai, többek között a hátrányos megkülönböztetés tilalmának elvére, a letelepedési szabadságra és a tőke szabad mozgására vonatkozó szabályai alól (lásd ebben az értelemben a 182/83. sz. Fearon-ügyben 1984. november 6-án hozott ítélet [EBHT 1984., 3677. o.] 7. pontját; a C-302/97. sz. Konle-ügyben 1999. június 1-jén hozott ítélet [EBHT 1999., I-3099. o.] 38. pontját; a C-452/01. sz. Ospelt és Schlössle Weissenberg ügyben 2003. szeptember 23-án hozott ítélet [EBHT 2003., I-9743. o.] 24. pontját; a C-171/08. sz., Bizottság kontra Portugália ügyben 2010. július 8-án hozott ítélet [EBHT 2010., I-6817. o.] 64. pontját; a C-271/09. sz., Bizottság kontra Lengyelország ügyben 2011. december 21-én hozott ítélet [EBHT 2011., I-13613. o.] 44. pontját, valamint a fent hivatkozott Bizottság kontra Görögország ügyben hozott ítélet 16. pontját).
- 37 Így az a körülmény, hogy a Holland Királyság a területén tevékenységet folytató villamosenergia- vagy a gázelosztórendszer-üzemeltetők ágazatában az EUMSZ 345. cikk hatálya alá tartozó köztulajdoni rendet írt elő, nem olyan jellegű, hogy felmentené e tagállamot az alól, hogy az említett ágazatban tiszteletben tartsa a szabad tőkemozgásra vonatkozó szabályokat (lásd analógia útján a fent hivatkozott Bizottság kontra Lengyelország ügyben hozott ítélet 44. pontját és az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlatot).
- 38 Ennélfogva a privatizációs tilalom EUMSZ 63. cikk hatálya alá tartozik, és annak alapján meg kell azt vizsgálni, csakúgy mint a csoporttilalmat vagy a rendszer-üzemeltetés érdekében potenciálisan össze nem egyeztethető tevékenységek tilalmát.
- 39 E tekintetben emlékeztetni kell arra, hogy az állandó ítélkezési gyakorlat szerint az EUMSZ 63. cikk (1) bekezdése általánosan tiltja a tagállamok közötti tőkemozgásra vonatkozó korlátozásokat (a C-282/04. és C-283/04. sz., Bizottság kontra Hollandia egyesített ügyekben 2006. szeptember 28-án hozott ítélet [EBHT 2006., I-9141. o.] 18. pontja és az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat, valamint a fent hivatkozott Bizottság kontra Portugália ügyben hozott ítélet 48. pontja).
- 40 Mivel az EUMSZ 63. cikk (1) bekezdése szerinti „tőkemozgások” fogalmának meghatározása hiányzik az EUM-Szerződésből, a Bíróság az [EK]-Szerződés 67. cikkének végrehajtásáról szóló, 1988. június 24-i 88/361/EGK tanácsi irányelvhez (HL L 178., 5. o.; magyar nyelvű különkiadás 10. fejezet, 1. kötet, 10. o.) mellékletként csatolt nomenklatúrájának jelzésértéket tulajdonított. Ekképpen a Bíróság megállapította, hogy az EUMSZ 63. cikk (1) bekezdése szerinti tőkemozgásnak minősül különösen a valamely vállalkozás irányításában és ellenőrzésében tényleges részvételt lehetővé tevő részesedésszerzés formájában megvalósuló befektetés (ún. közvetlen befektetések), valamint a tőkepiacon értékpapírok egyedül pénzügyi befektetési célzattal, a vállalkozás irányítása és ellenőrzése befolyásolásának szándéka nélkül történő megvásárlása (ún. portfólióbefektetések) (lásd a fent hivatkozott Bizottság kontra Hollandia ügyben hozott ítélet 19. pontját és a fent hivatkozott Bizottság kontra Portugália ügyben hozott ítélet 49. pontját).
- 41 E két befektetési formát illetően a Bíróság megállapította, hogy az EUMSZ 63. cikk (1) bekezdése szerinti „korlátozásoknak” kell minősíteni azon nemzeti intézkedéseket, amelyek megakadályozhatják vagy korlátozhatják az érintett társaságok részvényeinek megszerzését, vagy más tagállamok befektetőit elriaszthatják attól, hogy e társaságokba befektessenek (lásd a C-367/98. sz., Bizottság kontra Portugália ügyben 2002. június 4-én hozott ítélet [EBHT 2002., I-4731. o.] 45 és 46. pontját; a C-483/99. sz., Bizottság kontra Franciaország ügyben 2002. június 4-én hozott ítélet [EBHT 2002., I-4781. o.] 40. pontját; a C-463/00. sz., Bizottság kontra Spanyolország ügyben 2003. május 13-án hozott ítélet [EBHT 2003., I-4581. o.] 61. és 62. pontját; a C-98/01. sz., Bizottság kontra Egyesült Királyság ügyben 2000. november 23-án hozott ítélet [EBHT 2000., I-4641. o.] 47. és 49. pontját; a C-174/04. sz., Bizottság kontra Olaszország ügyben 2005. június 2-án hozott ítélet [EBHT 2005., I-4933. o.] 30. és 31. pontját, valamint a fent hivatkozott Bizottság kontra Hollandia ügyben hozott ítélet 20. pontját).

- 42 A Bíróság ítélkezési gyakorlatából is következik, hogy a más tagállamokban megvalósított befektetések vonatkozásában mennyiségi vagy minőségi korlátozásokat előíró nemzeti rendelkezés a más tagállamokban letelepedett társaságok tekintetében korlátozó hatást fejt ki, amennyiben velük szemben akadályt képez a tőke gyűjtésére, mivel különösen a részvények megszerzését korlátozza (lásd ebben az értelemben a fent hivatkozott Bizottság kontra Lengyelország ügyben hozott ítélet 51 és 52. pontját, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlatot).
- 43 Az alapügyekben a privatizációs tilalom azt jelenti, hogy a magánbefektető nem szerezhethet részvényeket vagy részesedést a Hollandiában tevékenységet folytató villamosenergia- vagy gázelosztórendszer-üzemeltető tőkéjében.
- 44 Ráadásul, ami a csoporttilalmat és a rendszer-üzemeltetéssel potenciálisan össze nem egyeztethető tevékenységek tilalmát illeti, meg kell állapítani, hogy azok több részből állnak. Először is a csoporttilalomból következik, hogy az olyan más tagállamban letelepedett társaság, amely olyan csoport tagja, amelynek Hollandiában villamosenergia- vagy gáztermeléssel, -ellátással vagy -kereskedéssel foglalkozó vállalkozás is a tagjai közé tartozik, nem szerezhethet részesedést olyan társaságban, amely olyan csoport tagja, amelynek az említett területen tevékenységet folytató villamosenergia- vagy gázelosztórendszer-üzemeltető is a tagjai közé tartozik.
- 45 Másodszer az említett tilalom azt is jelenti, hogy az olyan csoport tagjai közé tartozó társaság, amelynek Hollandiában tevékenységet folytató villamosenergia- vagy gázelosztórendszer-üzemeltető is a tagjai közé tartozik, nem fektethet be az említett területen villamosenergia- vagy gáztermeléssel, -ellátással vagy -kereskedéssel foglalkozó, más tagállamban letelepedett vállalkozásba, vagy olyan csoport tagjai közé tartozó társaságba, amelynek ilyen vállalkozás is a tagjai közé tartozik.
- 46 Harmadszor a rendszer-üzemeltetéssel potenciálisan össze nem egyeztethető tevékenységek tilalma olyan jellegű továbbá, hogy minőségi korlátozásokat ír elő a másik tagállamokban történő befektetések vonatkozásában, mivel közvetlenül vagy közvetve kizárja, hogy az olyan csoport tagjai közé tartozó társaságok, amelynek Hollandiában tevékenységet folytató villamosenergia- vagy gázelosztórendszer-üzemeltető is a tagjai közé tartozik, befektessenek a rendszer-üzemeltetéstől eltérő ágazatban tevékenységet folytató vállalkozásokba.
- 47 Így e tilalmak a tőke szabad mozgása EUMSZ 63. cikk szerinti korlátozásának minősülnek.
- 48 Következésképpen azt kell válaszolni az első és a második kérdésre, hogy az EUMSZ 345. cikket úgy kell értelmezni, hogy a hatálya alá tartozik a privatizációs tilalomra vonatkozó olyan szabályozás, mint amilyen az alapügyben szerepel, amely azzal jár, hogy a Hollandiában tevékenységet folytató villamosenergia- vagy gázelosztórendszer-üzemeltetőben fennálló részesedésekkel közvetlenül vagy közvetve, a nemzeti jogszabályokban meghatározott hatóságoknak kell rendelkezniük. Mindazonáltal ezen értelmezésnek nem következménye, hogy kivonja az EUMSZ 63. cikk hatálya alól az olyan nemzeti rendelkezéseket, mint amelyek az alapügyben szerepelnek, amelyek tiltják a villamosenergia- vagy a gázelosztórendszer-üzemeltetők privatizációját, vagy éppen egyrészt tiltják a tulajdonosi vagy ellenőrzési viszonyokat az olyan csoport tagjai közé tartozó társaságok, amelynek Hollandiában tevékenységet folytató villamosenergia- vagy gázelosztórendszer-üzemeltető is tagja, illetve az olyan csoport tagjai közé tartozó társaságok között, amelynek tagja az ugyanezen a területen villamosenergia- vagy gáztermeléssel, -ellátással vagy -kereskedéssel foglalkozó vállalkozás, másrészt pedig tiltják, hogy az ilyen üzemeltető vagy azon csoport, amelynek a tagjai közé tartozik, olyan ügyleteket teljesítsen vagy olyan tevékenységeket folytasson, amelyek az érintett rendszer-üzemeltetés érdekében potenciálisan össze nem egyeztethetők.

A harmadik kérdésről

- 49 Harmadik kérdésével a kérdést előterjesztő bíróság lényegében arra vár választ, hogy a tág értelemben vett keresztfinanszírozás – ideértve a stratégiai információcserét is – megakadályozására, a energia- és a gázpiac átláthatóságának biztosítására és a versenytorzulás elkerülésére irányuló célok tisztán gazdasági érdeket képeznek, vagy éppen ellenkezőleg a tőke szabad mozgásának korlátozását igazoló közérdeken alapuló nyomós indokot.
- 50 A Bíróság már többször megállapította, hogy a tőke szabad mozgásának valamely nemzeti jogszabály általi korlátozása kizárólag az EUMSZ 65. cikkben felsorolt indokok egyikével, illetve a Bíróság ítélkezési gyakorlata szerinti közérdeken alapuló nyomós indokokkal igazolható (lásd a C-274/06. sz., Bizottság kontra Spanyolország ügyben 2008. február 14-én hozott ítélet 35. pontját és a fent hivatkozott Bizottság kontra Lengyelország ügyben hozott ítélet 55. pontját).
- 51 Egyébiránt az állandó ítélkezési gyakorlatból kitűnik, hogy pusztán gazdasági természetű indokok nem képezhetnek olyan közérdeken alapuló nyomós indokot, amely igazolhatná a Szerződések által biztosított alapszabadság korlátozását (a C-388/01. sz., Bizottság kontra Olaszország ügyben 2003. január 16-án hozott ítélet [EBHT 2003., I-721. o.] 22. pontja és a C-109/04. sz. Kranemann-ügyben 2005. március 17-én hozott ítélet [EBHT 2005., I-2421. o.] 34. pontja).
- 52 Mindemellett a Bíróság elismerte, hogy a nemzeti szabályozás valamely alapszabadság igazolt akadályozásának minősülhet, ha gazdasági közérdek indokolta (lásd ebben az értelemben a C-141/07. sz., Bizottság kontra Németország ügyben 2008. szeptember 11-én hozott ítélet [EBHT 2008., I-6935. o.] 60. pontját és az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlatot).
- 53 Így, ami a EUMSZ 345. cikk hatálya alá tartozó privatizációs tilalmat illeti, nem vitatott, hogy megállapításra került, hogy e rendelkezés nem igazolhatja a szabad tőke mozgásra vonatkozó szabályok korlátozását (lásd a fent hivatkozott Bizottság kontra Portugália ügyben 2010. július 8-án hozott ítélet 64. pontját és az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlatot, valamint a fent hivatkozott Bizottság kontra Lengyelország ügyben 2010. július 8-án hozott ítélet 44. pontját). Ez azonban nem jelenti azt, hogy a jogalkotónak a villamosenergia- vagy gázelosztórendszer-üzemeltetőkre vonatkozóan a köz- vagy magántulajdoni rend választásában megjelenő érdeket nem lehetne figyelembe venni közérdeken alapuló nyomós indokként.
- 54 E tekintetben meg kell állapítani, hogy egyrészt az alapügyekben szereplő helyzetek, másrészt pedig az utóbbi ítéletek alapjául szolgáló ügyek nem hasonlók. Ugyanis az alapügyekben abszolút jellegű privatizációs tilalomról van szó, míg a fent hivatkozott Bizottság kontra Portugália ügyben 2010. július 8-án hozott ítélet alapjául szolgáló ügy a tagállamok privatizált vállalkozásokban fennálló részvényesi minőségéből fakadó előjogaikból eredő akadályokat érintett, és a fent hivatkozott Bizottság kontra Lengyelország ügyben hozott ítélet alapjául szolgáló ügy a nyílt nyugdíjalapok külföldi befektetéseinek korlátozásairól szólt, amelyek azonban semmiképpen sem érintették az ezen alapokra vonatkozó tulajdoni rendet.
- 55 Ennélfogva az EUMSZ 345. cikk hatálya alá tartozó nemzeti jogszabályok által meghatározott tulajdoni rend választásának okai olyan tényezőknek minősülnek, amelyek figyelembe vehetők a szabad tőke mozgás korlátozásainak igazolásához. Így az alapügyekben a kérdést előterjesztő bíróság feladata e vizsgálat lefolytatása.
- 56 Ami a többi tilalmat illeti, meg kell állapítani egyrészt, hogy a tág értelemben vett keresztfinanszírozás – ideértve a stratégiai információcserét is – megakadályozására, a energia- és a gázpiac átláthatóságának biztosítására, és a versenytorzulás elkerülésére irányuló célok a holland villamosenergia- és gáztermelési, -ellátási és -kereskedelmi piacon a torzulásmentes verseny

biztosítására irányulnak, másrészt pedig hogy a keresztfinanszírozás megakadályozására irányuló cél többek között a villamosenergia- és a gázelosztó-rendszerekbe való megfelelő befektetés biztosítására irányul.

- 57 Ennélfogva vizsgálni kell, hogy az alapügyben szereplő nemzeti intézkedések e célok révén végső soron nyomós közérdeket szolgálnak-e.
- 58 Márpedig az említett piacokon a torzulásmentes versenyre irányuló célt az EUM-Szerződés is kitűzte, amelynek preambuluma hangsúlyozza az összehangolt cselekvés szükségességét többek között a tisztességes verseny biztosítása, és végső soron a fogyasztók védelme érdekében. A Bíróság állandó ítélkezési gyakorlata szerint a fogyasztók védelme nyomós közérdeken alapuló indokot képez (a C-260/04. sz., Bizottság kontra Olaszország ügyben 2007. szeptember 13-án hozott ítélet [EBHT 2007., I-7083. o.] 27. pontja, a C-393/05. sz., Bizottság kontra Ausztria ügyben 2007. november 29-én hozott ítélet [EBHT 2007., I-10195. o.] 52. pontja és a C-458/08. sz., Bizottság kontra Portugália ügyben 2010. november 18-án hozott ítélet [EBHT 2010., I-11599. o.] 89. pontja).
- 59 Továbbá meg kell állapítani, hogy a villamosenergia- és a gázelosztó-rendszerekbe való megfelelő befektetés biztosításának célja többek között az energiaellátás biztosítása, amelyet a Bíróság szintén elismert nyomós közérdeken alapuló indokként (a 72/83. sz. Campus Oil és társai ügyben 1984. július 10-én hozott ítélet [EBHT 1984., 2727. o.] 34. és 35. pontja, a C-503/99. sz., Bizottság kontra Belgium ügyben 2002. június 4-én hozott ítélet [EBHT 2002., I-4809. o.] 46. pontja, valamint a fent hivatkozott Bizottság kontra Olaszország ügyben 2005. június 2-án hozott ítélet 40. pontja).
- 60 Végül, amint az a jelen ítélet 18. és 20. pontjában megállapításra került, a csoporttilalmat és a rendszer-üzemeltetéssel potenciálisan össze nem egyeztethető tevékenységek tilalmát a független hálózatfelügyeletről szóló törvény vezette be, amely maga módosította többek között a 2003. évi irányelveknek a holland jogrendbe történő átültetése érdekében elfogadott nemzeti rendelkezéseket. Az említett tilalmak különösen a 2003/54 irányelv 15. cikkének és a 2003/55 irányelv 13. cikkének átültetése érdekében bevezetett rendelkezéseket módosították.
- 61 A 2003/54 irányelv (4)–(8) és (10) preambulumbekkezdéséből és a 2003/55 irányelv (4) és (6)–(10) preambulumbekkezdéséből kitűnik, hogy ezen irányelvek többek között nyitott és átlátható piac, elosztórendszer-üzemeltető hálózatahoz való megkülönböztetéstől mentes és átlátható hozzáférés, valamint tisztességes verseny biztosítására irányulnak.
- 62 Különösen a 2003/54 irányelv (8) preambulumbekkezdéséből és a 2003/55 irányelv (10) preambulumbekkezdéséből következik, hogy a tagállamok e célok teljesítésére intézkedéseket dolgoznak ki. Másrészt e preambulumbekkezdések hangsúlyozzák az uniós jogalkotó azon szándékát, hogy az elosztórendszer-üzemeltetőknek tényleges döntéshozatali joguk legyen azok fölött az eszközök fölött, amelyek a hálózatok fenntartásához, üzemeltetéséhez és fejlesztéséhez szükségesek.
- 63 Egyébiránt a 2003/54 irányelv (23) preambulumbekkezdése és a 2003/55 irányelv (23) preambulumbekkezdése megállapítja, hogy a szükséges hálózati infrastruktúra kiépítése és karbantartása jelentős tényezők a stabil a stabil villamosenergia- és földgázellátás biztosításához.
- 64 Ebből következik, hogy még ha a csoporttilalmat és a rendszer-üzemeltetéssel potenciálisan össze nem egyeztethető tevékenységek tilalmát nem is írják elő az említett irányelvek, a Holland Királyság ezen intézkedések bevezetésével a 2003. évi irányelvekben kitűzött célok elérésére törekedett.
- 65 E megállapítást megerősíti a 2009/72 és a 2009/73 irányelv, amelyek többek között ugyanezen célokra irányulnak, amint az mind a 2009/72 irányelv (3), (4), (9)–(12), (15), (25) és (44) preambulumbekkezdéséből, mind pedig a 2009/73 irányelv (3), (4), (6)–(13), (22) és (40) preambulumbekkezdéséből kitűnik. Különösen a 2009/72 irányelv (4), (9), (11), (15), (25), (26) és (44) preambulumbekkezdése, valamint a 2009/73 irányelv (4), (6), (8), (12), (22), (25) és

(40) preambulumbekkezdése megállapítja az uniós jogalkotó arra irányuló szándékát, hogy biztosítsa a villamosenergia- és a gázelosztórendszerhez való megkülönböztetéstől mentes hozzáférést, valamint a piacok átláthatóságát, a keresztfinanszírozások megelőzését, hogy megfelelő hálózati befektetéseket biztosítson a stabil villamosenergia- és földgázellátás biztosításához, valamint hogy megakadályozza bizalmas információk átadását a rendszer-üzemeltetők és a termelési és ellátási vállalkozások között.

- 66 Ennélfogva a kérdést előterjesztő bíróság által hivatkozott célok főszabály szerint közérdeken alapuló nyomós indokként igazolhatják az alapszabadságok megállapított korlátozásait.
- 67 Mindazonáltal szükséges, hogy a szóban forgó korlátozások alkalmasak legyenek a kitűzött célok elérésére, és nem haladhatják meg az elérni kívánt célok megvalósításához szükséges mértéket (a C-451/05. sz. ELISA-ügyben hozott 2007. október 11-én hozott ítélet [EBHT 2007., I-8251. o.] 82. pontja és a fent hivatkozott Bizottság kontra Lengyelország ügyben hozott ítélet 58. pontja), aminek vizsgálata a kérdést előterjesztő bíróság feladata.
- 68 A fenti megfontolásokból következik, hogy a harmadik kérdésre az alábbi választ kell adni:
- ami az alapügyben szereplő, az EUMSZ 345. cikk hatálya alá tartozó privatizációs tilalmat illeti, a jogalkotónak a megállapított tulajdoni rendre vonatkozó választását vezérlő célok nyomós közérdeken alapulóként figyelembe vehetők a szabad tőkemozgás korlátozásának igazolásához;
 - ami a többi tilalmat illeti, a tág értelemben vett keresztfinanszírozások – ideértve a stratégiai információcserét is – megakadályozására, az energia- és a gázpiac átláthatóságának biztosítására, vagy a verseny torzulásnak elkerülésére irányuló célok nyomós közérdeken alapuló indokként igazolhatják a szabad tőkemozgásnak az alapügyben szereplőhöz hasonló nemzeti rendelkezések által okozott korlátozását.

A költségekről

- 69 Mivel ez az eljárás az alapeljárásban részt vevő felek számára a kérdést előterjesztő bíróság előtt folyamatban lévő eljárás egy szakaszát képezi, ez a bíróság dönt a költségekről. Az észrevételeknek a Bíróság elé terjesztésével kapcsolatban felmerült költségek, az említett felek költségeinek kivételével, nem téríthetők meg.

A fenti indokok alapján a Bíróság (nagytanács) a következőképpen határozott:

- 1) Az EUMSZ 345. cikket úgy kell értelmezni, hogy a hatálya alá tartozik a privatizációs tilalomra vonatkozó olyan szabályozás, mint amilyen az alapügyben szerepel, amely azzal jár, hogy a Hollandiában tevékenységet folytató villamosenergia- vagy gázelosztórendszer-üzemeltetőben fennálló részesedésekkel közvetlenül vagy közvetve, a nemzeti jogszabályokban meghatározott hatóságoknak kell rendelkezniük. Mindazonáltal ezen értelmezésnek nem következménye, hogy kivonja az EUMSZ 63. cikk hatálya alól az olyan nemzeti rendelkezéseket, mint amelyek az alapügyben szerepelnek, amelyek tiltják a villamosenergia- vagy a gázelosztórendszer-üzemeltetők privatizációját, vagy éppen egyrészt tiltják a tulajdonosi vagy ellenőrzési viszonyokat az olyan csoport tagjai közé tartozó társaságok, amelynek Hollandiában tevékenységet folytató villamosenergia- vagy gázelosztórendszer-üzemeltető is tagja, illetve az olyan csoport tagjai közé tartozó társaságok között, amelynek tagja az ugyanezen a területen villamosenergia- vagy gáztermeléssel, -ellátással vagy -kereskedéssel foglalkozó vállalkozás, másrészt pedig tiltják, hogy az ilyen üzemeltető, vagy azon csoport, amelynek a tagjai közé tartozik, olyan ügyleteket teljesítsen vagy olyan tevékenységeket folytasson, amelyek az érintett rendszer-üzemeltetés érdekében potenciálisan össze nem egyeztethetők.

- 2) Ami az alapügyben szereplő, az EUMSZ 345. cikk hatálya alá tartozó privatizációs tilalmat illeti, a jogalkotónak a megállapított tulajdoni rendre vonatkozó választását vezérlő célok nyomós közérdeken alapulóként figyelembe vehetők a szabad tőkemozgás korlátozásának igazolásához. Ami a többi tilalmat illeti, a tág értelemben vett keresztfinanszírozások – ideértve a stratégiai információcserét is – megakadályozására, az energia- és a gázpiac átláthatóságának biztosítására vagy a verseny torzulásnak elkerülésére irányuló célok nyomós közérdeken alapuló indokként igazolhatják a szabad tőkemozgásnak az alapügyben szereplőhöz hasonló nemzeti rendelkezések által okozott korlátozását.

Aláírások